

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПІСНІ «НАТАХА» РОК-ГУРТУ «ЖАДАН І СОБАКИ»

Глазова Світлана (Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя, доцентка),

Скуратовська Дарина (Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя, здобувачка першого рівня вищої освіти)

Твори художньої літератури мають свою специфічну лексику, для якої характерне яскраве стилістичне забарвлення. Художній твір є своєрідною авторською моделлю світу, за допомогою якої письменник несе свою функційну творчість.

Проблема тексту досліджувалася як лінгвістами, так і психолінгвістами (Л. Булаховський, Ф. Бацевич, О. Селіванова та ін.). У лінгводидактиці також актуальною залишається проблема тексту, цьому присвячені праці С. Єрмоленко, Л. Златів, Л. Шиянюк, В. Мельничайка, М. Пентилюк та ін.

У роботі розглянемо контекстуально-синонімічні засоби увиразнення мови (тропи) та лексико-синонімічні засоби в мовотворчості українського гурту «Жадан і собаки», а саме в пісні «Натаха» з першого студійного альбому гурту.

Сергій Вікторович Жадан відомий, перш за все, як український поет і письменник. Його літературні твори відзначені багатьма національними та міжнародними

нагородами, перекладені понад двадцятьма різними мовами. Жадан працює в різних літературних жанрах; окрім повістей, романів, віршів він також часто виступає автором пісень для українських виконавців та не тільки. Сергій Вікторович писав для українсько-білоруського гурту «Brutto», сестер Тельнюк, «Kozak System», «Плач Єремії», Фоззі та інших.

Письменник також є солістом гурту «Жадан і собаки», який сформувався самостійно ще в 2000 році в Харкові й мав назву «Собаки в космосі», а з 2007 року почалась тісна співпраця Сергія Жадана та того колективу, що був на той момент. У 2014 році гурт отримав назву «Жадан і собаки», а відомий український письменник став рок-виконавцем.

Як і художні твори Сергія Вікторовича, так і його пісні сповнені гострою сатирою, порушують серйозні соціальні та політичні теми, хоча є і місце пісням з ліричним баладним характером. Типовим для творчості Жадана й гурту в цілому є надмірне використання інвективної, нелітературної, просторічної лексики. Багато хто дорікає цим автору, говорячи про те, що нецензурні вислови заважають читати, слухати, що це є ознакою низької культури. На це Сергій Жадан має свою точку зору, в одному зі своїх інтерв'ю українському інтернет-видавництву «Українська правда» він сказав таке: «По-моєму, це снобізм, який мало чим підкріплений. Мені здається, це все один лексичний пласт, один масив мови, все це є в словниках, все це є предметом вивчення мовознавства. Література ж не займається пропагандою, вона, скоріше, займається аналізом» [4].

«Спортивний клуб армії» – таку назву має перший спільний студійний альбом гурту «Собаки в космосі» та Жадана, який було випущено у 2008 році. До нього увійшло вісім україномовних пісень, автором яких був Сергій Вікторович, серед них і пісня «Натаха».

Із самої назви, яка складається зі згрубілої та фамільярної форми імені Наталя, можна зрозуміти, що в тексті пісні може бути присутня ненормована, нецензурна лексика. Насправді ж у пісні «Натаха» містяться усі види маркованої лексики. Наприклад, можемо зустріти такі соціалекти: *Бундес* (у знач. Німеччини чи будь-якого міста у цій країні), *на крайняк* (на крайній випадок),

стрілка (сутичка між бандитами), *відлити* (справити потребу), *випасти* (вислідити), *винюхувати* (шукати, стежити), *тьолка* (жінка), *братішка* (фамільярне звертання до чоловіка), *поморочений* (тяжкий для розуміння) та інші. Зустрічається також і обценна лексика: *Їб@в я таку демократію; Вимкни нах@й це радіо; Бл@! Ну звідки тут стільки білоруських партизанів* [3].

Відкрите блюзнірство до певних релігій чи політичного режиму прослідковуємо у наступних рядках: *Стрілки під російською синагогою; Які новини можуть бути у католиків? / В них немає новин з часу останнього хрестового походу; Їб@в я таку демократію* [3].

Автор також використовує слова іншомовного походження, наприклад: *Люфтваффе* (німецькі повітряні сили), *демократія* (політичний устрій), *синагога* (єврейський храм, собор), *гарантія* (порука в чомусь), *готель та мотель* (місце для відпочинку), *бізнес* (власна справа), *силікон* (ситетична кремнійорганічна сполука), *католики* (представники католицизму), *юнкер* (німецький літак) тощо.

Використовує автор й оніми: *Берлін, Варшава, Вінниця, Мостиськ, Дунай, Марія, Йосип, Натаха* [3].

Сергій Жадан у пісні також запозичує біблійний сюжет про Діву Марію та Йосипа та їхню подорож на віслику до Віфлеєму: *І ось ми вибирались із Бундесу / З її документами і моїми боргами / Наче Марія і Йосип на вісликах...* [3].

Серед художніх засобів виокремлюємо такі постійні епітети – *глибока ніч, ранок холодний і свіжий* та авторські – *ночі повні вогню, душу картонну*. До образних загальномовних метафор належать такі: *Глибока ніч стояла; Дай відпочити своєму серцю; не плач, моє серце, не плач; не муч мою душу;* авторська метафора – *радіо глохло від втоми* [3]. Наявні також порівняння: *Усе життя, як оце польське радіо; Наче Марія і Йосип на вісликах; Я ніби пілот Люфтваффе / Так ніби юнкерс мій підбили, а сам я встиг вистрибнути* [3].

Та лексика, якою написана пісня, не є літературною, і, можливо, таке нагромадження табуйованих слів не є доречним для пісенного жанру. Але пісня «Натаха», як і вся творчість гурту «Жадан і собаки», - це про життя різних прошарків населення

з різними релігійними переконаннями, віруваннями та різним способом життя. У цій пісні ми чуємо історію двох контрабандистів, і Сергій Жадан хотів донести цю історію з діалогами учасників так, як вона відбувалася б в реальному житті, звичайно, з використанням інвективної лексики.

Список використаних джерел

1. Глазова С. М., Вусик Г. Л. Функціонування інвективної лексики : від прозових творів Кузьми Скрябіна до сучасних українських пісень. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 26. Т. 1. С. 37 - 42.
2. Глазова С. М., Скуратовська Д. В. Теоретичні засади дослідження просторіччя як соціолекту ненормативної лексики. *Science and innovation of modern world*. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2022. Pp. 703-710.
3. «Жадан і собаки». Тексти пісень. URL : <https://www.pisni.org.ua/search.php?phrase=%E6%E0%E4%E0%ED+%B3+%F1%EE%E1%E0%EA%E8&obj=s> (дата звернення : 10.08.2023).
4. Соколинська А. Сергій Жадан : я й сьогодні ходжу і розклеюю афіші. Ін-т-видав. «Українська правда». 2011. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/2011/05/4/78148/> (дата звернення : 10.08.2023).